

KÖZÉPISKOLÁSOK SZÍNŰVÉSZETI VETÉLKEDŐJE, SZABADKA, 1989. MÁRCIUS 30–31.

TE LEGYÉL A JÖVŐNK

Spitzer Éva

kezes szponzor
1989. IV. 5-én

Ha valahol még egyszer arról hallok, hogy a vajdasági magyar nyelvű színjátszás válságban van, mostmár nem szorongat többé a félelem, hogy netalán a jövő megfoszt egyik kedves művészeti élményemtől. A szabadkai vetélkedőt végignézve biztosak lehetünk abban, hogy nemcsak a magyar nyelvű színjátszásnak, hanem a színművészetnek általában van jövője itt a Vajdaságban, méghozzá a színjátszás legsokrétűbb formáinak. A Középiskolások Színművészeti Vetélkedőjét nem annyira a színvonal állandó növekedése, hanem a színvonal növekedésében tapasztalható profi-munkára való törekvés, szerzők, rendezők, színészek igényessége, tartalom és forma egyre tökéletesebb összhangja teszi egyre fontosabbá. Ezek a fiatalok, javarészt, nem elégszenek meg azzal, hogy szakmai tudásukat lelkesedéssel pótolják. Ez már nem műkedvelés – néhány kivételtől eltekintve –, hanem komoly iskola, amelyben a tanár, a diák, az igazgató, az iskolaszolga szerepét is azok a fiatal emberek játsszák, akik életüket – legalábbis pillanatnyilag úgy tűnik – a színművészetre tették fel.

A zsűri – **Virág Mihály** elnök, **Soltis Lajos**, **Várady Hajnalka** és **Spitzer Éva** – gyakorlatilag tizenkét előadást látott a vetélkedő két napján. Ha azonban a csillagok állása kedvezett volna, akkor a jelek szerint legalább tizenhat előadást mutatnak volna be az idén. Négy előadást tehát különböző okokból nem láthattunk. Viszont ez is csak azt bizonyítja, mekkora az érdeklődés, nem annyira a vetélkedő, mint maga a színművészet iránt. A bemutatott előadásokat a zsűri a következőképpen értékelte:

A Becsén – Középiskolások Művészeti Vetélkedője – bemutatásra kerülő KÉT legjobb előadás **Molnár V. Zoltán–Urbán András Harmat** című színműve Urbán András rendezésében és a zentai AIOWA csoport előadásában, valamint **Uri Attila Kutyák** című színműve a szerző rendezésében és a szabadkai Lazar Nešić Középiskola színjátszó csoportjának előadásában.

A választás azért esett két előadásra, mert mindkét előadás legjobb a maga nemében. Uri Attila Kutyák című drámájának színpadi felállítása a klasszikus színjátszás formarendszerében előadott modern

darab. Molnár V. Zoltán és Urbán András Harmatja azonban a klasszikus színház sajátosságait nélkülöző, szöveg nélküli szertartásszerű előadás, amely azonban mozgás-, hang- és látványművészetével messzemenően meghaladja akár a modern színházra hangolt, európai színházi műveltségű közönség elvárásait is.

Ugyancsak a klasszikus színjátszás egyik kitűnő példája volt a kishegyesi Ifjúsági Tribün alternatív csoportjának előadásában **John Whyting Nincs miért című színműve Ifj. Virág Gábor és Horváth György** rendezésében, akik a 7 Nap különdiját érdemelték ki.

A nem csupán szövegre épülő előadások között jogosan érdemelte ki az ifjú drámaírók közül az Új Symposion különdiját **Péter Ferenc az Akiért Szapphó vezekel** című darab szövegéért.

A Képes Ifjúság különdiját kapta **Keszég László a Kereszténység magától kan-csók** című renghagyó előadás rendezéséért, valamint **Uri Attila Kutyák** című saját színművének rendezéséért.

A Tanyaszínház nevében Soltis Lajos invitálta meg nyári, magyarországi turnéjukra azokat a fiatalokat, akiknek a zsűri

véleménye szerint mindenképpen a színházban van vagy lesz a helyük: **Árok Attilát**, **Sorescu Jónás** című monodrámájának előadóját, **Szabó Palócz Attilát**, a **Faustus doktor boldogságos pokoljárása** című multimediális előadás rendezőjét, valamint az **Akiért Szapphó vezekel** című darab társrendezéséért, **Magyar Attilát**, a **Kutyák** főszerepéért, **Urbán Andrást** a **Harmat** című előadásban való szerzői, rendezői és színészi közreműködéséért, **Topolcsányi Laurát** az újvidéki középiskolások érdekes, kultikus jellegű előadásának rendezéséért és szerepéért, **Péter Ferencet** az **Akiért Szapphó vezekel** című saját darabjában, valamint a **Harmatban** játszott szerepéért, **Keszég Lászlót** a **Kereszténység magától kan-csók** rendezéséért és a benne játszott, valamint a **Harmatban** játszott szerepéért.

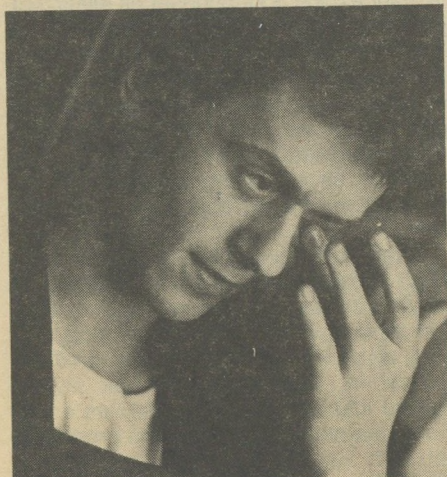
● „MINDENKI OTT ÉL MEG, AHOL ÉPPEM VAN.”

Vagy mégsem?

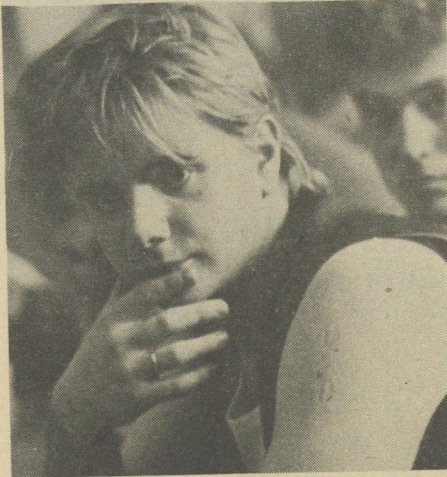
Talán nem is arról van szó, hogy ott élünk-e meg, ahol éppen a sors vagy más ömen által megadatott, hanem arról, hogy belenyugszunk-e, és egyszerűen csak elvisseljük ezt az állapotot, vagy pedig, ha változtatni nem is, de megkíséreljük legalább megmozgatni?!

A nyugalmi állapot kényelmét feladni, vállalni a mozgás, a tett, a megmutakozás kockázatát – legalábbis elszántságot követel. Ezt az elszántságot tapasztalhattuk a színművészetrel foglalkozó, de még a színművészet iránt csupán érdeklődést és kíváncsiságot mutató fiatalok körében is. A szabadkai két nap azokra a tiszta forrásokra mutatott rá, amelyeknek elapasztása közösségünk nagy mulasztása volna. A fentebb felsorolt elismerések után persze a gyanútlan olvasóban felmerül a kérdés, miféle elapasztásról lehet szó?

(Folytatás a 6. oldalon)

Urbán András

Uri Attila

Magyar Attila

KÖZÉPISKOLÁSOK SZÍNŰVÉSZETI VETÉLKEDŐJE, SZABADKA, 1989. MÁRCIUS 30–31.

(Folytatás az 5. oldalról)

Arról, mennyire nem figyelünk oda arra, mivel foglalkoznak, mire képesek fiataljaink. Azzal ugyanis, hogy az ifjúsági hetilap évente egyszer összehozza ezt a vetélkedőt, hogy kiosztogatója szerénynek is alig nevezhető díjait, azzal, hogy ehhez még hozzáadjuk a különdíjakat, még csak annyit érünk el, hogy ezeket a fiatalokat egy-egy alkalommal számba vesszük, hogy azután egy évre újra eltűnjenek szűkebb környezetük leginkább közönyös magányában.

Pedig ezeknek a fiataloknak egyetlen dolog nyújthat elégtételt – ha megmutatják magukat a világnak. Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy tartományunkban a megmutatkozásra alkalmas anyanyelvű tájékoztatási eszközökben nem szűkölködünk túlságosan, sőt a jelenleg leghatalmasabbnak tartott médium, a televízió is a rendelkezésünkre áll. Van tovább néhány színházunk, amelyek számára nem lehet teljesen közömbös, honnan és milyen utánpótlásra számíthatnak. Mindezek ne volnának kíváncsiak arra a csöppet sem lekicsinyelendő teljesítményre, amit a fiatalok a színművészet terén nyújtani képesek? Minden jel arra vall, hogy nem kíváncsiak rá.

A zsűriben szerencsére olyan emberek ültek, akiknek osztályuk van és lesz az Újvidéki Színművészeti Akadémián és így közvetlenül ismerkedtek/ismerkednek meg azokkal, akiket kár volna szem elől téveszteni színházi világunknak. Soltis Lajos és Várady Hajnalka nem egy fiatalal beszélgetett el az Akadémiára való beiratkozás lehetőségeiről. Azok a médiumok azonban, amelyek a fiataloknak jelenleg a legtöbbet, a megmutatkozást és a bemutatkozást nyújthatnák, távol maradtak. Kíváncsiságnak nem nevezhető érdeklődésük kimerült az esemény hírértékelésében. Pedig valószínűleg nem egy előadás érdemelte volna meg, hogy például rögzítsék filmszalagon, különösen ha azt vesszük, hogy nem is olyan régóta, úgymond

közkívánatra, magyar nyelvű művelődési mősora is van az Újvidéki Televízióknak. Kiosztottuk a 7 Nap különdíját, de kollégáink közül csupán Dudás Károlynak jutott annyi ideje, hogy hagyományokhoz híven eljőjön és megnyissa néhány szóban a vetélkedőt. A Magyar Szó, a Rádió, akár a szabadkai, akár az újvidéki, de gyakorlatilag az Újvidéki Televízió munkatársai is csupán egy hír erejéig, főképpen pedig az eredményhirdetésre kíváncsian jelentek meg röpké időre.

Nem annyira sajtónk közömbössége, és nemcsak a sajtóé miatt találtuk szükségnek elmondani a fentieket, hanem azért, mert meggyőződésünk, hogy ezeknek a fiataloknak kijárt volna több is, mint a kötelező figyelem.

● HOLTAKRÓL VAGY JÓT VAGY SEMMIT

A lezajlott vetélkedő után az emberben óhatatlanul felmerül a kérdés: vajon mi lesz most ezekkel az előadásokkal?! Miért készülne egy színmű, ha nem azért, hogy azután még legalább egy évadban, de ha lehet, még tovább is színpadon maradjon, hogy minél nagyobb számú közönség megnézzé, minél többen élvezhessék a színház örömét, minél többen alkothassanak véleményt róla, és hogy a közönség, a kritika tűzkeresztségén átesve a szerzők, rendezők, szereplők újult erővel, új gondolatokkal, friss energiával lássanak hozzá újabb feladatokhoz!?

A színművészet a legkevésbé öncélú művészet. Az a darab, amely nem kerül közönség elé, gyakorlatilag halott, akár jó, akár rossz. Vajon halálra vannak-e ítélve a Szabadkán látott előadások? Nem tudok szabadulni attól a gondolatától, hogy a legjobbakat is aligha láthatjuk viszont, így megszegem a holtakról vagy jót vagy semmit bölcs szentencia arany szabályát.

A legnehezebb megítélni azokat a fiatalokat, akik képességeiktől függetlenül hisznek abban, amit csinálnak. Néha mégis meg kell tenni, az ő érdekükben. A zre-

njanini Petőfi Művelődési Egyesület Kísérleti Színpada Qeuneau Stílusgyakorlatok című előadása után a zsűri nemigen tudott mit mondani ezeknek a fiataloknak, akik két fellépés között, messziről, nem éppen kedvező körülmények ellenére is eljöttek Szabadkára, hogy részt vegyenek, hogy megmutassák, mit csinálnak. Pontosabban, mit szeretnének csinálni. Mert a színjátszástól még messze van az, amivel kísérleteznek. Tanárnőjük védelmező szavai érthetőek voltak ugyan, de nem igazolja őket az, amit produkáltak. A tanárnő szerint ugyanis lehetetlen körülmények között dolgoznak, és ezért ő maga inkább dicséri őket igyekezetükért. Csakhogy sem az igyekezet nem elég a színjátszáshoz, sem a lehetetlen körülmények nem igazolják a győnye minőségét. Kifogások pedig nincsenek. Dicséret és együttérzés helyett viszont sokat segíthet egy-két megfelelő bírálat, vagy ha más nem, akkor legalább jó tanács, kihez forduljanak a fiatalok segítségért, ha még önállóan nem tudnak megfelelő darabot választani, megfelelően megrendezni, jól előadni – pedig képesek rá. És ráadásul hibáikat – legalábbis úgy tűnik – ők maguk ismerik a legjobban.

Hasonlóan műkedvelő indíttatású előadást produkáltak a szabadkai Lazar Nešić Középiskola diákja Bogdánfi Sándor elég szerencsétlenül választott, Nők utópiában című darabjával. Ifjúságuk teljes ereje, de félszeregsége is benne érezhető a darabban, amelynek helyzeteivel nemigen tudtak mit kezdeni. A műkedvelői indíttatáson túl azonban néhányukban megfigyelhető a színhátszás iránti elkötelezettség csirája. Követték idősebb társaik jó példáját és egyben jó példát mutattak a többieknek azzal, hogy végignézték a legtöbb előadást. Éppen ez a szakmai titkokba való beavatottság vágya bizonyítja, hogy nem volt elvesztett idő, amit az előadásba fektettek.

Nemcsak a becseiek választása – Faragó Attila fiatal szerző Lyuk című drámáját adták elő – bizonyította, hanem az összes többi előadás is, hogy a fiatalok azokat a színműveket választják, amelyekben, ha választ nem is kaphatnak, de legalább feltehetik mindazokat a kérdéseket, felvetik mindazokat a kétségeket és eljátszhatják mindazokat az élethelyzeteket, amelyek most és itt foglalkoztatják őket. Ezekkel a választásokkal gyakorlatilag azt érik el, hogy maximálisan kifejezésre juttathatják, persze adottságaiktól, mármint színművészeti adottságaiktól függően, tehetségüket, és az őszinteség egy egészen különös minőségét adják hozzá játékukhoz.

A rendezői szigorú forma-tartalom egy-sége meglátásának hiányát azonban ez az őszinteségi attitűd sem képes pótolni. Ezt tapasztalhattuk a becseiek előadásában, az újvidékiek A fekete lyuk című előadásában, valamint a zentaiak Gyurkó László kítőnő szövege, a Faustus doktor boldogságos pokoljárása című produkciójában is. Ez utóbbi azonban mégsem említhető egy napon a másik két előadással, mert multimediális kísérletként – volt ben-

KÖZÉPISKOLÁSOK SZÍNŰVÉSZETI VETÉLKEDŐJE, SZABADKA, 1989. MÁRCIUS 30–31.

ne táncmozgás, zongorakiséret, videofilm, és a műszaki okokból elmaradt vetítés – felkeltette az érdeklődést. Semmi esetre sem mondható olyan produkciónak, amelynek megtekintése után az ember elégedetten hazamegy, és nyugodtan lefekszik aludni. Soltis Lajos megjegyzése azonban mégiscsak jogosan ide kívánczik, miszerint: „A rendező ott kezdődik, mikor az ember elkezd válogatni az ötletei között”.

A rendezői elv következetességének jó példája volt a kishegyesiek előadása, akik John Whyting Nincs miért című darabját adták elő. A műszaki hibáktól és néhány rendezői megoldás nem éppen legszerencsésebb kivitelezésétől eltekintve ezt a darabot akárha az Újvidéki Színházban láttuk volna, a jobb produciók sorában. Ez pedig csak a két tizenöt éves fiú, a két rendező képességeit dicséri.

Rendezés és színészi játék nem könnyű ötvözetét választotta Árok Attila, aki Sorescu Jónás című monodrámáját adta elő. Érett színészek is csak ritkán vállalkoznak arra, hogy monodrámát adjanak elő, különösen pedig egy ilyen gazdag művelődéstörténeti háttérrel megáldott témájú monodrámát, amely az emberi lét alapvető tételeit vizsgálja. Ez a tizenéves fiatal ember merete, sőt akarta vállalni. A hibák, amelyeket el kellett követnie – mert ha nem, akkor valamely színház színpadán volna máris a helye –, olyan hibák, amelyek nem a nem tudásból adódnak, hanem a tanulni akarásból, a tökéletesedés vágyából.

Hasonló önálló produkciónak tekinthető Péter Ferenc Akiért Szapphó vezekel című színműve, amelynek szövegét írta, rendezte és főszerepét is ő maga játszotta. Szabó Palócz Attila rendezői és paszszív szereplői minőségében gyakorlatilag nem téri meg Péter Ferenc „magánszámának” varázsát. A leírt és mikrofonba mondott szöveg, a színpadi mozgás, a pantomim és a tánc ötvözet, a szigorúan minimalizált kellékek mind tehetségét dicséri, amit szakmai alázata, rokonszenves szerénysége csupán még szembetűnőbbé tesz.

A rendező pontos és következetesen végigvezetett elképzeléséről tanúskodott a Kereszténység magától kan-csók című előadás. A gyakorlatilag szöveg nélküli darab szigorú rendben ismétlődő emberi cselekvésekből épít fel egy, a lét céltalan célzatosságát tükröző immanens világot, amelynek motorikus cselekménysora valósággal a perpetuum mobile dinamikájába kényszeríti a nézőt. Az előadás semmivel sem kevésbé katartikus, mint bármely klasszikus, „szöveges” darab, talán csak a látottak önmagunk számára való megfogalmazása bizonyul nehezebbnek.

Bizonyos formában az újvidéki középiskolások Topolcsányi Laura rendezésében bemutatott mozgásdrámája, pontosabban talán kultikus játékként meghatározható előadása is az előző előadáséhoz sorolható úgymond műfaji tekintetben. Az újvidéki fiatalok játékból azonban hiányzik az a könnyörtelenség mind a rendezést, mind a játékot tekintve, amit a Kereszténység ma-

gától kan-csókban láthattunk. Ezen a darabon látszik, hogy játszzák, habár a beleélés örömeivel, de közel sem a színjátszás szakmai tudatában, talán az egy Topolcsányi Laurát kivéve. Előadásukról felmerült ugyan a gyanú, hogy plágium, a tavalyi S utánzata, de ettől függetlenül maga az előadás szerves egészként megállta a helyét a színpadon.

Érdekes módon az egyik a két legjobb előadás közül, a Kuttyák bizonyította, hogy a színházban a megoldások, egyes rendezői fogások átvétele nem feltétlenül plágium, hanem a dolgok termékeny továbbgondolása, sőt átértékelése is lehet. A darabban domináló, világból kiszakítottág problémája, a magára maradt ember, a megfeszülő-megváltó attitűd nem újjak sem a világ drámairodalmában, sem a színművészet kelléktárában, de a Kuttyákban úgyis mint motívum, úgyis mint színészi játék hitelességével, átéltségével, Magyar Attila játékának köszönhetően nem a már látottakat eleveníti fel a nézőben, hanem a szöveg szuggesztívására, az eszközök egyszerűségére összpontosítja figyelmét. A létrák (és keresztfák) színpadi „ürességében”, a formának ebben a szigorú zártágában jóval nehezebbé válik ma-

ga a játék, de egyben sokkal kifejezőbbé is, amelynek lehetőségeivel a rendező és a színész is kitűnően éltek.

Mindezekről különböző és egyetlen más produkciónak sem mérhető a Harmat. A legmagasabb szakmai öntudat, a legtisztább rendezői elképzelés, a legkövetkezetesebben végigvezetett motívum-világ, a leghitelesebb színészi játék jellemzi ezt a formai szigorúságánál és rituális jellegénél fogva szertartásnak tekinthető produkciót. Ez az előadás újraértékeli a szépnek mint érték kifejező kategóriának a fogalmát. Mert benne mutatkozik meg a szépnek a formai váza. Nem rejti tetszetős szavak mögé. Maga ez a darab a szép szerkezete. Lemezelenített csont és bőr, amelynek arányos, nyers szépsége a nyomasztó végkicsengés ellenére is magával ragadja a nézőt. Az első perctől kezdve a teremtés és létezés önmagából építkező folyamatát látjuk magunk előtt. A darab maga teremődik, létezik a szemünk láttára, építődik körénk és rögződik belénk kitörölhetetlenül, eltömi tudatunk, érzékszerveink minden részét, hogy utána szinte vakon és süketen, gondolkodásra képtelenül támolygunk át az evilágra. És ez a legtöbb, amit a művészet adhat.

● POST SCRIPTUM

Akárhányszor végiggondolunk és leírunk valamit, előfordulhat, hogy még néhány gondolat, úgy érezzük, odakívánczik a végére. Erre jó az utóirat. Utóiratként a szabadkai vetélkedőhöz csak néhány rövid gondolat.

Először is talán az, hogy sem a zsűri, sem a résztvevők nem használták ki kellőképpen az alkalmat, hogy a bírálóbizottság nem parnasszusi elvonultságban, hanem a nyilvánosság előtt „ítélkezett”. A zsűri valószínűleg azért, mert nem könnyű kapásból, az előadást követő első fél órában hajszálpontos ítéletet alkotni, és azt kellőképpen megindokolni. Olyan ez, mint amikor egészen közelről nézünk valamit és a rengeteg hiányos részletől, vagy legalábbis tökéletlenek látszó apróságtól nem vesszük észre, amit csak néhány lépés (óra) nap távolságából láthatunk, hogy milyen szép is a látott dolog távolról, és milyen összhangban vannak azok az apró, hiányosnak vélt részletek, mennyire jelentéktelenek az egész összehatáshoz képest, sőt némelyikük éppen tökéletlenségében egészíti ki legszebben az egészet.

A fiatal résztvevők talán azért nem használták ki szólásjogukat, mert tulajdonképpen minden ember kicsit lekicsinyli a dolgát megítélő másikat; kicsit talán azért, mert egészséges adag önérzet és önbizalom hevíti őket; másrészt talán azért is, mert szakmai megérzéseik még nem elegendőek ahhoz, hogy verbálisan is síkra szálljanak azért, amit csinálnak, és az elméleti eszmefuttatás helyett inkább a gyakorlati bemutatást választották.

Ez természetesen nem védő- és vádbeszéd sem a zsűri, sem a résztvevők ellenében/érdekében, csupán a vetélkedőről alkotott kép teljességéhez hiányzó mozaikocka, amelyet mindenki saját belátása szerint helyez el oda, ahova tetszik. ●